

Заклучение. Таким образом, урбанонимы с компонентом *street* представляют собой отопеллятивные наименования, мотивированные лексемами, которые указывают на локализацию объекта в пространстве, на определенные особенности местности. Среди данной группы наименований выявлены и отантропонимные названия, мотивированные типичными в антропонимиконе Великобритании именами собственными.

1. Горбаневский, М.В. Русская городская топонимия: проблемы историко-культурного изучения и современного лексико-графического описания: автореф. дис. ...д-ра филол. наук: 10.02.01 / М.В. Горбаневский; Ин-т рус. яз. им. А.С. Пушкина. – М., 1994. – 39 с.
2. Blackpool Council [Электронный ресурс]. – Blackpool, 2019. / Mode of access : <http://www.blackpool.gov.uk>. – Date of access: 15.02.2019.

ФРАЗЕАЛАГІЗМЫ З КАМΠΑНАНТАМІ ЖОЎТЫ І ЗАЛАТЫ Ў БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Краўцова Ю.С.,

магістрант ВДУ імя П.М. Маішэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік – Дзядова А.С., канд. філал. навук, дацэнт

Навуковая цікавасць даследчыкаў да вывучэння фразеалогіі не паслабляецца і ў цяперашні час. На значную колькасць надзённых пытанняў у гэтай галіне мовазнаўства лінгвістычная навука ўжо дала вычарпальны адказ. У той жа час некаторыя з іх па-ранейшаму застаюцца актуальнымі для даследчыкаў. У прыватнасці, адным з такіх пытанняў можна назваць вывучэнне фразеалагізмаў, якія ў сваёй структуры маюць колераабазначальны кампанент. Актуальнасць выбранай тэмы абумоўлена павышанай цікавасцю лінгвістаў да выяўлення як функцыянальнай і семантычнай адметнасці фразеалагізмаў з кампанентамі-колераабазначэннямі, так і да “колеравага” выбару і “густу” беларусаў у моўнай карціне свету.

Гэта артыкула – выявіць лінгвістычную і нацыянальна-культурную адметнасць фразеалагізмаў з кампанентамі-колераабазначэннямі *жоўты* і *залаты* ў беларускай мове.

Матэрыял і метады. Даследаванне праведзена на матэрыяле фразеаграфічных крыніц [1], [2]. Намі выкарыстаны наступныя метады: апісальны, статыстычны, метады семантыка-кампанентнага аналізу.

Вынікі і іх абмеркаванне. У “Слоўніку фразеалагізмаў” І.Я. Лепешава [1] намі выяўлены толькі адзін фразеалагізм, структурны кампанент якога рэпрэзентуе назву жоўтага колеру. Гэта ўстойлівы моўны выраз *жаўтаротае птушаня* са значэннем ‘вельмі малады, нявопытны, наіўны чалавек’. У мове, як сведчыць прыведзеная семантыка, фразеалагізм ужываецца з адмоўнай канатацыяй і мае неадабральнае значэнне. Значна больш было выяўлена фразеалагізмаў з кампанентам *залаты* – 9 фразеалагічных адзінак (далей ФА). Такія колькасныя суадносіны наўрад ці выпадковыя. Зусім відавочна, што беларусы ў моўнай карціне свету свядома аддалі перавагу знешне падобнаму да жоўтага залатому колеру. Верагодна, гэты факт можа разглядацца ў кантэксце нацыянальна-культурнай адметнасці светаўспрыняцця беларусаў.

Ва ўсіх ФА назва колеру перадаецца прыметнікам. Па сваіх граматычных характарыстыках фразеалагізмы гэтай групы суадносяцца з назоўнікамі (6 выпадкаў) – *залатое вясельле, залатая жыла, залатая сярэдзіна, залатое дно, залаты дождж, залаты мяшок*. І толькі адзін фразеалагізм адпавядае субстантываванаму прыметніку – *залаты фонд*. Гэты ўстойлівы выраз узнік у выніку метафарызацыі тэрміналагічнага словазлучэння, якім у галіне фінансаў выражаюць спецыяльнае паняцце, ужываючы з прамым значэннем ‘фонд каштоўных металаў, пераважна золата’ [2, с. 142]. Іншыя ФА з гэтай групы не суадносяцца з канкрэтнымі часцінамі мовы. Параўн.: *унісана залатымі літарамі* ‘захавецца ў памяці людзей як выдатная з’ява чаго-небудзь’ ці *залатыя рукі* ‘пра вельмі ўмелага і здольнага ў сваёй справе чалавека’. Прыведзеныя ФА выяўляюць суадносіны адразу з некалькімі часцінамі мовы. Напрыклад, устойлівы выраз *залатыя рукі* суадносіцца як з назоўнікам *хто-небудзь*, так і прыметнікамі *ўмельны, здольны*. Фразеалагізмы з кампанентам *залаты* з’яўляюцца пераважна славянскімі паводле паходжання. Выключэнне складае ФА *залаты дождж* – калька з нямецкай мовы [2, с. 142]. Крыніца яго паходжання – грэчаская міфалогія. Камбінаванне колераў у фразеалагізмах гэтай групы не назіраецца.

Фразеалагізмы з колераабазначальным кампанентам *залаты* могуць называць абстрактныя паняцці ці колькасныя параметры чаго-небудзь: *залатое вясельле* ‘пяцідзiesiąцігадовы юбілей сямейнага жыцця’, *залатая жыла* ‘вельмі багатая, невычэрпная крыніца даходаў, прыбытку і інш.’, *залатое дно* ‘вельмі багатая крыніца даходу’, *залаты фонд* ‘самае лепшае, самае каштоўнае, самае значнае’, *залаты дождж* ‘вялікія грашовыя сумы, прыбыткі’ і інш.

Яшчэ адна група ФА абазначае асобу, яе ўласцівасці, характар або асаблівасці паводзін, напрыклад: *залаты мяшок* ‘вельмі багаты чалавек; капіталісты, буржуазія як клас’, *залатыя рукі* ‘пра вельмі ўмелага і здольнага ў сваёй справе чалавека’, *залатая сярэдзіна* ‘спосаб паводзін, пры якім пазбягаюць крайнасцей, рызыкаўных рашэнняў’. Фразеалагізм *унісана залатымі літарамі* ‘захавецца ў памяці людзей як выдатная з’ява чаго-небудзь’ абазначае пэўнае разумовае дзеянне чалавека.

Заклучэнне. Такім чынам, група фразеалагізмаў з колераабзначэннем *жоўты* не з'яўляецца прадуктыўнай і ілюструецца толькі адзінкавым прыкладам. Месца гэтага прыметніка з колеравым значэннем у структуры ФА трывала займае назва-сінонім *залаты*. ФА з кампанентам *залаты* абзначаюць абстрактныя паняцці, колькасныя параметры чаго-небудзь ці асобу, яе ўласцівасці або характар паводзін. Як правіла, у канататыўным аспекце семантыка ўстойлівых выразаў такога тыпу з'яўляецца нейтральнай. Зрэдку яны ўжываюцца са станоўчай канатацыяй. Фразеалагізмы беларускай мовы, у склад якіх уваходзяць колераабзначальныя кампаненты, маюць вялікае значэнне для спасціжэння культуры і светабачання нашага народа.

1. Лепешаў, І.Я. Слоўнік фразеалагізмаў. У 2 т. / І.Я. Лепешаў. – Мінск: Беларус. Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2008. – Т. 1. А–Л. – 672 с.; – Т. 2. М–Я. – 704 с.
2. Лепешаў, І.Я. Этымалагічны слоўнік фразеалагізмаў / І.Я. Лепешаў. – Мінск : БелЭН, 2004. – 448 с.

ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ЛИТЕРАТУРА КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ КУЛЬТУРЫ РЕЧИ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Кривецкая А.А.,

студентка 1 курса БрГУ имени А.С. Пушкина, г. Брест, Республика Беларусь
Научный руководитель – Повх И.В., канд. филол. наук

Дошкольный возраст является очень важным периодом в жизни ребёнка, так как именно в этот период закладываются основы речевого развития и начинает активно развиваться речь. Книга из года в год остаётся одним из источников формирования правильной речи. Чтение не только повышает интеллект, словарный запас, но и учит думать, осмысливать, воображать. Книги способствуют личностному развитию человека. Именно поэтому очень важно привить ребёнку любовь к литературе ещё в раннем возрасте.

Актуальность исследования обусловлена большим количеством художественных текстов как классических, так и современных авторов, включённых в программу детских дошкольных учреждений, и необходимостью их отбора в соответствии с конкретной задачей педагога.

Целью данной работы является анализ наиболее популярных произведений детской художественной литературы с точки зрения их потенциала как средства формирования культуры речи у детей дошкольного возраста.

Материал и методы. Материалом исследования послужили популярные детские произведения. Основным методом исследования является анализ художественного текста с точки зрения системы образов и персонажей.

Результаты и их обсуждение. Знакомство с художественной литературой начинается с небольших потешек, песен, народных сказок. Позже малышу начинают рассказывать (читать) авторские сказки, рассказы, стихи. Дошкольников младших групп привлекают короткие, легко запоминающиеся стихотворные тексты с чёткой рифмой и ритмом. Речь пополняется словами и выражениями, которые больше всего запомнились ребёнку. Дети данной возрастной группы знакомятся со стихами А. Барто, Ю. Мориц, Е. Благиной, К. Чуковского и С. Маршака. Эти произведения имеют высокий воспитательный потенциал, знакомят детей, в том числе, с основами речевого этикета, тем самым создавая основу для дальнейшего формирования культуры речи. Так, например, циклы стихов А. Барто [2] «Вовка – добрая душа» и «Настенька» демонстрируют маленькому читателю формулы приветствия («С добрым утром!», «Здрасце!») и благодарности, учат спрашивать разрешения («Можно мне войти?») и говорить «пожалуйста»; стихотворение К. Чуковского «Телефон» помогает малышу научиться поддерживать телефонный разговор; в стихах Ю. Мориц [5] разыгрываются ситуации покупки билета («Билет на дачу»), приёма гостей («Заходите в гости»); формированию культуры речи посвящены и многие стихотворения С. Маршака [4] («Ежели Вы вежливы», «Знаки препинания») и т.д.

Тексты, предназначенные для среднего дошкольного возраста отличаются большей сложностью проблематики и разнообразием языковых средств [3]. Дети знакомятся с творчеством Э. Успенского («Чебурашка и Крокодил Гена», «Дядя Фёдор, пёс и кот», «Про Веру и Анфису»), А. Милна («Винни-Пух и все, все, все»), А. Усачёва («Умная собачка Соня, или Правила хорошего тона для маленьких собачек»), В. Маяковского («Что такое хорошо и что такое плохо»), А. Толстого («Буратино, или золотой ключик») и т.д. Их персонажи учат маленького читателя принимать гостей и поздравлять друзей с днём рождения («Винни-Пух и все, все, все»), общаться с детьми на площадке и в детском саду («Про Веру и Анфису»), здороваться, прощаться и благодарить («Умная собачка Соня, или Правила хорошего тона для маленьких собачек»), вести себя за столом и на уроке («Буратино, или золотой ключик»).

В старшем дошкольном возрасте продолжается процесс формирования и развития культуры речи ребёнка. Главными героями произведений для детей этой возрастной группы всё чаще становятся уже не животные, а такие же дети, их сверстники (Катаев В. «Цветик-семицветик», «Дудочка, кувшинчик»; Носов Н.